

કલિયુગની કૌપદી

— ચાને —

પંદર પાંત્રે પતિવૃતા સતિ

હરેતો પહેલો.

લેખક અને પ્રકાશક—

જેડીશનદાશ ત્રીભોવનદાસ.

પ્રથમેલર્થ પંચલીસર્થ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
તાર ગોશ્રીસ સામે—સુરત.

સુરત સ્ટેશન રોડ ઉપર, તાર ગોશ્રીસ સામે આવેલા
શ્રી “મહાશકિત” પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સમાં અંકકલાલ
ગિરધરલાલ જરીવાળાએ આપ્યું.

મલકાતી મન મોહિની મલકાવે મુખ લગાડ,
મોહલી માશુક ભલી દીઝ મુખ અપાર.

પ્રત ૧૧૦૦.] આદિતિ વર્ણિતે છેલ્લી. [સન ૧૯૨૬.
કોપીરાઈટ લીધો છે.

કી. ૦-૪-૦

તાકીદે નામ નોંધાવો.

અમારા કેટલાક ખાસ માહકોના ઘણાજ આગ્રહથી અમારે તદ્દન નવોજ પિર, સુંબાર, હાસ્ય, રૌદ્ર, અને શાંત રસથી ભરપુર અત્યુત્તમ હાલતી ચાલુ રંગ ભુમીને અનુકૂળ જરવા લાયક કાગળ-પત્રો ત્રીઅંકી ગાયન ભાષણ સહિત નાટક ત્રામે

❁ કાળો પહાડ. ❁

છપાય છે તેને માટે વધુ વિવેચન કરવાની હવે જરૂર નથી. દાય કંઠણને આરસીની જરૂર નથી. કારણ કે મેસર્સ

જે. જે. એન્ડ કું.ની તરફથી બહાર પડેલા દરેકે દરેક પુસ્તકોની કદરદાન આહુકો કદર કરી ચુક્યા છે.

ખીજા તમામ જાતના પુસ્તકો ત્યાં વિલાયતી દવા પેન પેન-સીઝ કાગળ પ્રીન્ટીંગની સાહીઓ વિગેરે વિગેરે મળશે.

સસ્તામાં સસ્તી ચાલુ દવાઓ.

દરાજનો મલમ	૦—૩—૦
ખાંસીની દવા	૦—૬—૦
મોહન ખામ	૦—૮—૦
ઓરીઅન્ટલ ખામ	૦—૧૨—૦
અમૃતાંજન	૦—૮—૦
વેસેલાઈન પોમેડ	૦—૩—૦
ખરજવાનો મલમ	૦—૮—૦
ખસનો મલમ	૦—૬—૦

ઉપરના તમામ માલતું વી. પી. ખર્ચ બુદ્ધ સમજવું
 જાવાનું કેટલાં—જે. જે. એન્ડ કું. બુકસેલર્સ પબ્લીસર્સ
 કેમીસ્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.

તાર ઓફીસ સામે—સુરત.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૮૭૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ડાહ્યાના પ્રૌદી

વિષય વૈ : ૩

કળિયુગની દ્રૌપદી

અને

અમદાવાદ
ગુજરાતી ગ્રંથી

પંદર પતિએ પતિવ્રતા સતી.

પ્રવેશ પાંદો.

આજે સૂર્યપુરમાં વનકિયુલર હાઇનલની પરીક્ષા થવાની હોવાથી ગામના તેમજ પરગામના વિદ્યાર્થીઓ પોતપોતાની ઉમેદવારીયા આ પરીક્ષામાં એસવા આવી ચુક્યા હતા, તેમાં આપણી આ વાર્તાની નાવિકાના પતિ ધર્મવીર યુધિષ્ઠરના અવતાર પણ પધારેલા હતા. હવે જોવાનું છે કે આપણા સાક્ષાત દેવમુર્તિને વીઘાટેવી પ્રસન્ન થઈ ચારી આપે છે કે નહીં. અગીઆર વાંચાનો ટાઇમ થતાં સર્વ વિદ્યાર્થીઓ “સર જમશેદજી જીજ્ઞાસુ” હાઈસ્કૂલની આગળ એકત્ર થયા અને બરાબર ટાઇમપર પોતપોતાની સીટપર અનુક્રમે ગોઠવાઈ ગયા. સ્કૂલના હેડમાસ્તરે સવાલના ફોર્મ એકેએક ઉમેદવારોને બહેંચી આપ્યા. તેના સવાલ જવાબ લખ્યા પરીક્ષકને આપ્યા અને સૌ સાને ચુકામે સગાવડાલા યા પોતાને ત્યાં ચાલી ગયા. ત્યાંસુધી આપણી આ વાર્તાના સંબંધમાં કશું બન્યું નથી પણ છે ખરું; તે તમેને પુર્વવૃત્તાંતમાં જણાવીશું. હાલ આ પ્રસંગ એક નજીવો છે હવે આપણી આ વાર્તાની નાવિકાના પતિ પરીક્ષાના પ્રયાસમાં સફળતા પામ્યા એટલે હવે સ્કૂલ માસ્તરે મવાને

માટે આપણી સૂર્યપુર કેળવણી ખાતામાં કોઈપણ જાતનો સંકેત
રહ્યો નહીં અને આપણને આગળ ઉપર બોલતા કાગળના નાટકમાં
પંકાચલો પેટન્ટ શબ્દ માસ્ત્રાણીપાસ નો કોપી રાષ્ટ્ર લેત
પણ બાધા રહી નહી. હવે ચાલો તમે મારી પાછળ આવો
હું કાંઈ તમેને નવું નવું જતાવું. પણ જે જે સમાજીને ચાલજો
રસ્તામાં કાંટા છે તે વાગે નહી, વખતે ઠોકર લાગે નહી અને જે
ઠોકર લાગશે તો તેના તમે ભોગ થઈ પડશો.

પ્રવેશ બીજો.

(પૂર્વ વૃત્તાંત.)

હવે આપણી આ કલ્પિયુગની ટ્રોપીની જન્મ વીસમી સદીના
પ્રારંભમાં સૂર્યપુર પાસે આવેલા એક નાનકડા ગામમાં થયો છે.
અને તે હાલમાં હયાત છે. તેને નાની વયમાં મુકી તેના માતાપ ગુજરી
ગયા હતા. હવે તેને તેના સગા કાકા કાકી સાથે રહેવાનો પ્રસંગ
આવ્યો. પુત્રના લક્ષણ પારણામાંથી અને સ્ત્રીના લક્ષણ પારણામાંથી
તેજ મુજબ આ આપણી કળીયુગની ટ્રોપીના લગ્ન થતાં આગ-
મચમાંજ કાંઈક મ્હોકાણના સમાચાર મંડાયાથી કાકા એ સમજી
એક સાધારણ કુટુંબના પોતાના જાતીના એક કુળવાન છોકરા સાથે
લગ્ન કર્યા અને ત્યારબાદ તે સાસરે અને પીયર રહેવા લાગી એવામાં
પીયરના કોઈ પાડોશીને લઈ છ પાંચ ગણવાના તૈયારી કરી તેની
ખચર કાકા કાકીને થતાં તેઓએ તેને કાયમને માટે વળાવી દીધી.
અને ૫૨ી તેણી બોલાવવી બંધ કીધી. હવે સાસરામાં શું થયું તે
આપ સાહેબોને જણાવું છું.

પ્રવેશ ત્રીજો.

નખરાળી જોખન વાળી, કાંઈ જુલજુલને ખોલાવે,
મયકાળી મેંદીવાળી, કાંઈ જુલજુલને ખોલાવે.
કાંઈ સલુણા સંગે માણું, મોહન માળા પ્હેરી,
મદન જંગનું જોર જણાવું, લાડા છે કાંઈ લ્હેરી,
હાવ લાવ રસ ભેદ ખતાવું, સમજાવું સૌ વાતો,
ગયો વખત પાછો નહી, આવે માણવી હોય મળતો.

‘સરોજની.’

અરેરે મારે મારા પરણ્યાથી તો બરાબર સંસારનું સુખ નહીંજ
મળવાનું અરેરે મારા કયા કર્મના યોગે હું આ પોણા આદને
પાને પડી ઉંચાઈમાં અદાર શીટ પણ નીમાંલ્ય તે શું મારા કાંડ
પુરી શકે. આજકાલની મોજમઝા આ ધુળાતીયા ગામમાં તે હું
ક્યાંથી મેળવી શકું. જો પાસેના સૂર્યપુર જેવા શહેરમાં જઈને
રહેવાય તોજ મારા મનની મુરદા પુરી થાય (એમ આત્મમત વાંચાર
કરતી આપણી કળિયુગની સતી) પોતાના સાસરાના મકાન પાછ-
ળના વાડામાં ઉભી છે, ત્યાં આગળ એકાએક તેના જેઠ મી.
કૃષ્ણદાસ પધાર્યાને તેણે પુછ્યું કે કેમ આજે તું આમ ઉદાસીમાં
છે. ત્યારે સતી દેવી મોલ્યા શું કહું મારી જીભ ઉપડતી નથી.
એમ કહી મોટાં મોટાં આસું પાડી રડવા લાગી.

કૃષ્ણદાસ—પણ છે શું કે તું આમ બોલતી નથી ને મુંગી
મુંગી રડે છે શું તને છબલાએ મારી !

મેના—ના મારી તો નથી પણ મારી નાંખી છે આ મદનનો
તાપ મારાથી સહન થતો નથી તમારા ભાઈને તો મેળ ખેળની
કાંઈ જમજનથી !

કૃષ્ણદાસ—એમ છે ? તો ચાલ ! બરમાં હું તને તેને બદલે સુખ આપીશ.

મેના—જરૂર આપશો ! એવી મને ખાતરી શી ?

કૃષ્ણદાસ—ખાતરીથી કહું છું તે તું માન મારું બોલ્યું નહીં

મેના—ના ના તમારો ભરોસો નહીં ! મને વચન આપો.

કૃષ્ણદાસ—લે આ વચન.

મેના—હાથ હવે કાગળે ઠંડક વળી પછી મોટાભાઈ ! કદાચ સસરાઈ બાણીશી તો.

કૃષ્ણદાસ—તેની ફીકર નહીં એમાં શું ગામમાં થતું આવ્યું છે ને થશે અને જેવા પડશે તેવા દેવાશે લે ચાલ.

મેના—ચાલો આપણે ક્યાં જઈશું.

કૃષ્ણદાસ—મેડીએ ? ?

હવે આ ખીખ પતીથી સતીચરીત્રનો પ્રારંભ થઈ ચુક્યો અને તેના ચરીત્રો શું શું બતાવે છે તે આપ સમક્ષ રજુ કરતાં મારી કલમ અટકે છે વારંવાર આપ સુઝ વાંચક સમજી લેશો પણ ખરાને ખરું લખતાં પણ અટકવુંજ પડે છે સખખ એ છે કે સાહિત્યદેવીનું મદ્રાત અપમાન થવા સંભવ છે.

પ્રવેશ થોથો.

(પૂર્વ દ્વારમાં ચાલુ.)

ગયા પ્રવેશમાં આપણે બંને જણા મેડીએ ગયા અને પછી ત્યાં શું થયું તે હું જણાવવાને અશક્ત છું. મારા બહાલા વાંચકો એટલેથી સમજી જશો કે બસ ગુમ્મત મીમાંસા થવા બાદ થોડા દીનસ એમને એમ ચાલ્યું પરંતુ પાપ કાંઈ છુપું રહેતું નથી જેમ

જેમ દીવસો પર દીવસો જાય છે તેમ તે પ્રખળ અને મસ્ત બને છે અને આખરે ગમે તેવા હુંશીયાર માણસને પણ ગફલતીમાં નાખી પોતે પ્રકાશમાં આવે છે. આ બાબતની આપણા નાયક મી. છબીલદાસ છેલાણીને ખબર થતાં શેઠજીનો મીઠાજી કોટસન લાઇટની ટાંકીની માફક ૨૫૦ ડીગ્રી પર ગયો અને ધુળેતીઆ ગામથી સુર્યપુર જેવા શાખીન નગરમાં આવી રહેવાનાં મનસુખો કીધો. અને વિદ્યા અભ્યાસ આગળ વધારવાના ઇરાદાથી પોતાના પીતાની રંજ લઇ સુર્યપુર આવી રહેવા લાગ્યા અને સાતમાં ધોરણનો અભ્યાસ સર કીધો. પરંતુ પોતાના એક નજીકના સગાને ઘેર રહી કેટલીક જાનની અવ્યથા ઉઠાવી આગળ વિદ્યા અભ્યાસ વધારવાનું નહીં ફાવવાથી એક મકાન ભાડે રાખ્યું. તે મકાન આઠ. ૩ સર્વ નંબર ૨૬૮૦ હતું. તેમાં આપણા છબીલદાસ છેલાણીની પધરામણી થઇ. ખીસ્તા સર સામાન ગામથી લાવી ત્યાં રાખ્યા અને સાથે ચુડી કરમ કરવાને મદદરૂપ થાય માટે મેનાબાઈને પણ તેડી લાગ્યા હવે ભાઈશ્રી પાંચ ત્યાંજ સુર્યપુર રહેતા થયા ત્યાં નવા નવા મિત્રો વીગેરેના ધરમાં પધરામણી થવા લાગી. અને તેઓના રાત દીવસના ધામા ત્યાંજ થવા લાગ્યા, હવે મી. મેનાને પણ મનના દુઃખનું નીવારણ કરવા પ્રસંગ આવી મલ્યો સુર્યપુરના સહેલાણીઓ કાંઇ જેવો તેવો ઠાઠ રાખતા નહતો જેને જુવો તેના પર હું તો આક્રીન થઇ જાઉં છું હવે ત્યાં આપણી આ નીઃશ્વર મી. મેનાના તો શા બાર.

મી. મેનાને તો કોઇ દીલની દવા આપે એવો વૈદજ જોઇતો હતો અને હરધડી તેતુંજ રમરણ કરતી હતી.

દવા કાઈ દીક્ષની લાવો, વિરહાનળ બુઝાવો,
કાઈ મારો કામ મીલાવો, બની છું બહાવરી બાળા.
આંખલડી રહે છે ફરતી, નથી પ્રેમી બેડી મળતી,
મોહન વિણ સન્નળા, લાગે સુખ ભોગ લાળા,
યોવન દીનરે ન સતાવે, અંતર રમર ધુન જગાવે.
આઠે પ્હોરે અકળાવે, બની મદનવશ બાળા.

ઉપર મુજબની તાલાવેલીમાં દીનરેન ગાજતી હતી પોતાના
પતિથી સંતુષ્ટ ન હોવાથી હવે એન અરસામાં એનો નાનો નાનકડો
દીયર મી. મગન ધુજેતીઆ ગામથી અભ્યાસ કરવા આવ્યો દીનપર
દીન દીયર ભોળાઈને પ્રેમ વધવા લાગ્યો એક દીવસ મી. મેનાએ
મી. મગનને કહ્યું.

દીયરજી તમે તો મને બહુજ બહાલા લાગો છો.

મગન—હા બાબી મને પણ તમારાપર તેટલુંજ બહાલ આવે
છે તમે અહીં છો તેથી મને બહુજ સાંરે ગમે છે.

મેના—પણ દીયરજી તમને બહુજ ગમે હેં દીયરજી તમને અહીં
બહુજ ગમે છે,

મગન—હા બહુજ ગમે છે.

મેના—ભુલો છો તમે તો મોંપર તમારો મારી મોહું લાલ
રાખવા માંગો છો. તમને અહીં ખીલકુલ નહીં ગમતું હોય કારણ
કે સ્ત્રીને પુરુષ સીવાય ને પુરુષને સ્ત્રી સીવાય કદાપી ગમેજ નહીં તમે
તો અહીં એકલાજ છોને બહુ ગમે છે એમ કહો છે એ વાત
સાચી મનાયજ કેમ.

મગન—બાબી તમે તો ગાંડા છો મારા હજુ વીવાહ તો થયા
નથી ને ખેરી તે ક્યાંથી લાવું.

મેના—હું ગાંડી કે તમે ગાંડા છો છતી ખેરીએ ના કહો છો
તો તમારા જેવા તે કાણુ ગાંડા હશે.

મગન—માલી તમે તો ખરેખરા છો વગર ખેરીએ મને ખેરીવાળો
કરાવવા માંગો છો ખેરીના તો આપણી ન્યાતમાં ખીલકુલ
તોટા છે ભલુ ભલા એમને એમ વાંદા મરી જાય છે તો
મારા જેવાના તે શા મળત.

મેના—વાર ત્યારે હું તમને વગર ખેરીએ ખેરીવાળા બનાવું તો !

મગન—ધણુંજ સરસ સતર આનાને બે પાઈ. !

મેના—હ્યો ત્યારે હુંજ તમારી છું એમ કહી ડોકમાં હાથ
નાંખી મગનને વળગી પડે છે અગ્નીને ધૂતનું સંમીલન થતાં ધૂત
ખીગળી જાય છે. ને કીડા મગન થઈ આનંદ પામે છે.

પ્રવેશ પમેા.

(પુર્વ વૃતાંત ચાલુ.)

ક્યાંયે સરખી સમાણી જોડી ના મળે,
સુનો લાગે સંસાર, એજે જાએ અવતાર—ક્યાંયે.

ખીલી જોખન ફલવાડી; પહેરી પચ્ચરંગી સાડી;
કંચુકી કમાનવાળી, મારી આંખડી અણિયાળી,
યોવન બહાર જાયરે—ક્યાંયે.

ચંપા કળી સુંદર સરસ, બ્રમરો સુગંધીના લહે,

કટંક છતાં ગુલાબ કળિપર, બ્રમરજી રાજી રહે;

કસ્તુરી કાળા રંગતી, ઉત્તમ સુગંધી છે ભરી,

હું છું રૂપાળી પદમણી તે, મૂખને પાસે પડી—સુનો.

અહા શું હૃદય દ્રાવક મધુર સંગીત ખરેખર આજકાલની
દેશનેબલ સાધુના ગોળા જેવી કામિનીને એક ગમાર જેવા

પતિનો સહવાસ તે કેમ ગમે. ત્રણ ત્રણ ઉમેદવારોની ઉમેદવારી બરાઈ ગઈ પણ આપણી મેનાઆઈના મનની સમાધાની નહી થઈ હવે વળી દેખા જાયગા. મગન બીયારો સૂર્યપુરમાં માત્ર નાનોને લાડકવાયો હતો. જેથી તેનાથી તો સંતોષ નહી થયો! હવે તેના મિત્ર પ્રોફેસર રામમુર્તી જેવાજ જીવાન પહેલવાન ઉપર આપણી માસ્ત્રાણીની નજર પડી અને તેને લાથ કરવાનો વિચાર કર્યો! અને મગન પ્રત્યે સ્નેહપુર્ણ ભાવે બોલી.

મેના—કેમ દીયરજી શું વિચાર છે !

મગન—કાંઈ નહિ બાબી.

મેના—વાર દીયરજી માફ એક કામ તમે નહિ કરો !

મગન—શું કામ કરું ! શું બગર જવું છે;

મેના—તારે ના અહીંઆ મહોલલામાંનું જ કામ છે, અને વળી તે તમારાથી થાય એવું છે.

મગન—ત્યારે તો હું કરીશ.

મેના—તો સાંભળો. તમારા મિત્ર કપટશંકરને તમે નહિ બોલાવી લાવો !

મગન—તેનું શું કામ છે.

મેના—તમે તમારે બોલાવી લાવોને.

મગન—આ ચાલ્યો ત્યારે (એમ કહી જાય છે કપટશંકરને બોલાવી લાવે છે.)

મેના—આવો કપટશંકર તમારું માટે એક કામ પડ્યું છે.

કપટશંકર—શું કામ પડ્યું છે.

મેના—પહેલા હું પુછું તેનો જવાબ આપો પછી હું માફ કામ બતાવીશ.

કપટશંકર—શું પુછો છો કહો નેહએ વારં.

મેના—તમે પરણ્યા છો કે કુંવારા.

કપટશંકર—કેમ આ સવાલ પુછવાની આપને જરૂર પડી !

મેના—જરૂર છે મારે તમારી સાથે એક કરાર કરવો છે.

કપટશંકર—હું તો વાંદો છું પણ તમારે શાનો કરાર કરવો છે.

મેના—પ્રેમનો. (મગન વચમાં બોલી ઉઠે છે.)

મગન—ભાણી તમે આશું કરો છો.

મેના—બસ કરો તમે ક્યાં ચોખ્ખા છો. (ખીચારો મગન ચુપ રહ્યો.)

કપટશંકર—શાયાશ રીક કરી હો. મગનભાઈ તમે પણ બરાબર ચોરના ભાઈ ઘંટી ચોર દેખું.

(મગન ખીચારો પડી ત્યાંથી આવો ખસી ગયો ને મેના કપટશંકર સાથે સ્પેશીયલ દુધની ચાલ બનાવી લાવી.)

મેના—હ્યો બહાલા આ ચાહ પીએને આનંદ કરો.

કપટશંકર—લાવો (ચાહ પીતા પીતા) આહ આહ તો બહુ સરસ થઈ છે પણ ચાહ જેવી છે તેવી આપણા બન્ને વચ્ચે ચાહ રહેશે કે.

મેના—કેમ નહી રહે હું તો તમારીજ છું.

કપટશંકર—પણ પેલા છખીલદાસ છેલાણી જાણુશે તો.

મેના—જાણુશે તો ! એટલે કાંઈ ગરદન તો નહી મારે ?

કપટશંકર—નારે ! ના ? ગરદન તો શું મારે શું તેના આપનો તપે છે માલે માલને તાલે તાલ આવો આપણે જયન્તને રત્ન-માળાનો પાટ લાવેલીએ.

જાઓછ રાજ તમથી હારી, શરમાવો ન પ્યારી.
 પુષ્પ વેણી લઉં સમારી, ક્યારે તમારી—જાઓછ.
 લાગ્યાશ્રમ મિંદુ અંદ્રકભાસ પરજો પ્યારી,
 અંકિત કેપોલે અંદન હસ મુકતા ધારી;
 ચુમવા મન કરતા ભરમાયા જોઈ વારી,
 લગ્ન શું વીસારી—જાઓછ.

પ્રવેશ ૬ ઠા.

(પૂર્વ વૃત્તાંત આણ.)

પડદો ઉપડે છે. આપણા જન્યન્તને રત્નમાળાનો શગાર રસ.
 બજવાયા પછી ધણી દીવસનો ગાળો ગયા આદ એક દીવસ આ
 આણુ મેના અને એક બીજા પાડોશી જેનું નામ મી. ઉદ્ધુ
 શંકર છે, અને તેના કામ પણ તેવાજ છે. “યથાનામા તથા ગુણુ”
 અનુસાર તેઓની બુદ્ધિનો વિકાસ થયેલો છે. સાહેબ મેડમની
 કાનડીલા મચી રહી એ અરસામાંજ આપણા પ્રેમી પોપટ મી.
 કપટશંકરની સવારી આવી પહોંચી. સવારી આવી તો જોશમેર
 પણ આ નવા સવારને જોતાની સાથેજ તરતજ એટલી બધી મંદ
 પડી ગઈ કે ન પુછે વાત. નવા સ્વારના ગયા પછી ભાઈશ્રી ૧૨
 નો પાવર ઇલેક્ટ્રીક લાઇટના ૪૫૦ વોલ્ટ મુજબ પ્રકાશ પામી
 ગયો અને ગયો તે ગયો હવે શું થાય છે તે જોવાનું છે મેના
 અને કપટશંકર સાથે રસાકસા થઈ તે નીચે મુજબ.

કપટશંકર—કેમરે વેસ્યા આ શા ચાળા માંડ્યા છે. (એમ કહી
 એક તમાચોને લાત લગાવી દીધી (જાણુ ભાઈનીજ ખેરી તો.)

મેના—હાથ ચકાવતા નહિ હું તમારી ખેરી નથી કે તમે મને વારે આવી રીતે માર મારો છો. મારો ધણી મને કશું કહે નહિ ને તમે તો મને કાણુ મારનાર? હવેથી આવી ચાલાકી નહિ કરતા, કહે તો પછી પરતાવું પડશે. કાંઈ :તમારા આપનો માલ નથી સમજ્યા કે.

કપટશંકર—(‘મીઝજ ગયો હાથથી ને કામ કીધું લાકડીથી’) એમકે ! શું તારી તું જાન જણાવે છે એમ કહી પાસે પડેલી સોટી ઉઠાવી સડસડ ખેંચી કાઢી.

મેના—જાઓ તમારે માફ નામ નહિ દેવું.

કપટશંકર—લે ત્યારે આ ચાલ્યા (જાય છે.)

હવે કપટશંકર રીસાછતે ચાલ્યા ગયા અને મેનાઆઈના ચીતને દુઃખી કરતા ગયા એમ કરતા ત્રણ ચાર દીવસો મેનાઆઈએ તેમજ કપટશંકરે વિરહમાં કાઢ્યો ખીચારી મેના હૃદય સાથે આર્મના કરી કપટશંકરને વીનવા લાગી.

ગમલ

અહો દીલદાર જરીદેદાર દીવાનીતે દેખાડોને,
અરે લટકી અધર લટકી મરું પટકી છગર પટકી,
અરે આધાર સુધારસ સાર ચતુરાને ચખાડોને,
મુખે અટકી મધુર મઢકી અરે છટકી અધર છટકી—અહો દીલ.

સાખી

દીલની આપણુ ઝોળવી ઘટે ન કરવી ધાત,
આણુ કહો તો પાઠવું, વાલમ કરવા વાત.

ઉદયલાણુ.

પરંતુ કપટશંકર એમ કાંઈ સાંભળે એવા હતા તેતો તેને ધેન
તેપણુ તેવીજ સ્થીતિમાં પોતાનું ભાન ભુલી અંતે ગત વીચાર કરતો
હતો તે આ તમારા સેવકે જાનામાના ચૌરી અપાટીથી સાંભળી
લીધું છે તે ખીચારો વીરહથી પીડાતો વૈરાગ્ય પામી હૃદયની ઝોળા
કરી પ્રેમની કફની ધારી પ્રીયાને હૃદયમાંથી દુર સોધવા જતો હતો
તે સાથે નીચેનું સંગીત લલકારેલું લખ્યું છું.

હું તો પ્રેમનો યોગી, પ્રીયાને સોધવા ચાલ્યો,
પ્રિયાને સોધવા ચાલ્યો, પ્રિયાને સોધવા ચાલ્યો,
પ્રેમની કફની ધરીને પ્રેમની ઝોળા,

અંગે વિભુતી પ્રેમની બસ પ્રમતી યોગી. પ્રિયાને.

અહા શું અજ્ઞાનમય સંગીત લાઈ સાહેબ તો ખરા યોગી થઈ
પ્રીયાને સોધવા જવા તત્પર થઈ રહ્યો છે જેની રીતે કે “મદાલ્લશા”
ના મરણ બાદ ઋતુધ્વજ સ્મશાનમાં વૈરાગ્ય ધારણ કરી મદાલ્લશા
ને મેલવવા માટે દીવાનો થઈ ફરવા લાગ્યો તેમજ આપણા આ
મી. ઋતુધ્વજ પ્રિયાને સોધવા માટે દુનીઆની દરકાર કર્યા વિના
ને મુહુર્ત જોયા સીવાય સમાકાળે રાહુની દશામાં એકદમ મેદાનમાં
પડ્યા હવે કપટશંકરને ધાત્રીએ પંતોતી બેડી છે. તે આગળ ઉપર
જણાશે.

ભુઓ સામેથી કપટશંકરને તેડી કાઢી આવે છે, કપટશંકર
અને મેનાને રીસામણ થયાને આજે પુરા ચાર દીવસ થયા છે
ત્યાં તો આપણા મેનાબાઈની વિરહ જવાંળા આકાશ અને પાતળા
ફેલાઈ ગઈ અને હૃદયની બેદના ભયંકર થવા લાગી અને મન
સાથે બોલવા લાગી.

દીક્ષદારના દરશન વીના દીક્ષમાં મને ગમતું નથી,
 ઐ રમ્ય મુતિ નીરખ્યા વીના ચીત માહેરું થરતું નથી,
 થતા અલગ મુજ નાથ જરા, મન માહેરું મુગ્ધ છે,

ઐ દીક્ષદારના દરશન વીના જીવ માહેરો ગભરાય છે—દીક્ષદાર.

હવે આપણી મેનાબાઈનો જીવ લગારે થોભવામાં વડી એક વર્ષના પ્રમાણમાં જવા લાગી છેવટે મન સાથે વિચાર કરી પોતાના એક નજીકના સગાભાઈ પારકે પૈસે પરમાનંદ કરવા આવી રહેલા મરકા પાલીસ મી. પરમાનંદદાસને બોલાવી આપણા વહાલા મી. કપટશંકરને આમંત્રણ કરવા મોકલ્યા, પરંતુ કર્મ સંયોગે આપણા પરમાનંદને ત્યાંથી ત્રીનપાટ મલ્યું. હવે મી. મગનનો વારો આવ્યો ભયંકર રીસમાંડેખ થયલા આપણા કપટશંકર માસે અંગદની માફક વિઠી કરવા આવ્યા અને કપટશંકરને સમજાવ્યા લાગ્યા.

મગન—દોસ્ત કપટશંકર ચાલોને તમને બોલાવે છે.

કપટશંકર—ના હું નહીં આવું.

મગન—પણ તમને આવવામાં વાંધો શો છે.

કપટશંકર—મારે નથી આવવું શું તમારે મને પરાણે લઈ જવો છે.

મગન—હા હું તમને પરાણે લઈ જઈશ. તેનું દુઃખ મારાથી જોયું જતું નથી આંખો તો કેવી રડી રડીને લાલ કરી મુકી છે. કે ન પુછો વાત તો શું તમો તેને દુઃખ મુક્ત નહિ કરો.

કપટશંકર—એમ બાબત છે.

મગન—હા ચાર આમ આફત છે હવે ચાલો ત્યારે ઉઠો.

કપટશંકર—(લુગડા પહેરી તપ્યાર થઇ) હ્યો ચાલો.

હવે આ તમારો ઘેર ગયા પછી આ પાણી ખાનીપીણી અને રતીનાથની સેવા સાથે ખલાસ થયો.

જુઓ સામા ઓઠલાપર એક માણસ ઉભો છે, તે અંજે પાતળો અને સહજ ઝાર વર્ણનો છે, તેની ઉંમર લગભગ વર્ષ ૧૪ ૧૫ની છે તેનું નામ રમણીકલાલ વરણાગીઆ છે. હવે કપટશંકર દીનપ્રતિદીન મેના સાથે આનંદ વિલાસ ભોગવે છે તે આપણા આ વરણાગીઆ શ્રીમાનથી સહન થયું નહિ એક દીવસના પ્રસંગે કપટશંકર સાથે સહજ મેલાપ થતાં ભાઈએ તેમની સાથે વાર્તા લાપ ચલાવ્યો તે આપણા વાંચવામાં આગળ આવશે ભાઈઓ ગભ રાશો નહી શાંતીથી વાંચી મન સાથે સહજ વીચાર કરજો અને કપટશંકરના જેવા આ દુનીઆમાં કેટલા છે તેનું અવલોકન કરતા રહેજો.

રમણીકલાલ—ઓ માય દીયર મી. કપટશંકર તમે તો હીક મોજ ઉડાવો છો કે શું.

કપટશંકર—હા ચાર હા માલ કોનો છે એ તો આપણોજ છે મોજ મારી એટલી ખરી.

રમણીકલાલ—ચાર અમને તો એક દીવસ તમારી મોજમાં ભાગ આપો.

કપટશંકર—એમ કહોને ત્યારે ચાલો જે જામે તેના આપનું અહી શું રનાન સુતક છે.

રમણીકલાલ—(હીક ખચ્ચા હીક આગળ તારી ખપ્પર ખરાબર

લેવરાવીશ. પણ હાલતો આપણે આપણું કામ કાઠી લેવા સાથે
વાત) ચાલો ત્યારે હું આજે આવીશ.

કપટશંકર—વાર ત્યારે હું આપને આજે લઈ જઈશ. સાત
વાગે જખીલદાસ ખીચારો રાત્રીશાળામાં જશે ત્યારે હું આપને
તેડવા આવીશ.

રમણીકલાલ—દીક.

એમ કહી બંને છુટા પડ્યા અને રાત્રે કહ્યા મુજબના ટાઇમે
મેનાને ત્યાં ગયો અને કામકીડ કરી પરમાનંદ પામ્યા હવે રાત્રીના
નવ વાગ્યાના સુમારે મી. જખીલદાસના આવવાનો ટાઈમ થયો.
રમણીકલાલ ધરમાં હોવાથી શક જવાનો સંભવ હતો સામે ઓઠડે
એક વૃક્ષા બાંધ બેઠી હતી હવે રમણીકલાલને બહાર શી રીતે
કાઢવા તેની ગભરામણમાં કપટશંકર તથા મેના પડ્યા. હવે કરવું
શું રમણીકલાલ વરણાગીઆ તો એવા ગભરાયા કે ન પુછે વાત
બાઈશ્રી એતો આગલે બારણેથી પાછલે બારણે ને પાછલેથી આગલે
બારણે એમ દોડાદોડ કરી મુકી આ જોઈ પેલા બેઠે જણા તો
ધણાજ ગભરાયા કારણ કે બાઈશ્રીમાં ખીલકુલ હીમત નહી મને
મેના આ જોઈ રમણીકને ધણીજ ધીકારવા લાગી. અને કહ્યું કે
રમણીક તમારા કરતા તો એક ખેરીની હીમત સારી તમે મરદ
નહિ પરંતુ એક બાયડી કરતાં પણ ના લાયક છો આ સાંભળી
રમણીકના મનમાં શું થયું હશે તે તો આપણા શ્રીમાન બાઈ શ્રી
વરણાગીઆ વીના ખીનું કોણ જાણે રમણીકે કપટશંકરને કહ્યું બાઈ
મને કોઈ ખીનને બહાને બહાર કાઢ હવેથી મારે આવી મોજ લેવા કોઈ
ખી જગાએ જવું નથી કપટશંકરે કહ્યું બાઈએ કાંઈ લાડુ ખાવાના

નથી કે તરત ખાઈ જવાય હવે ઉભા રહી જોયા કરો શું થાય છે
ભાઈ તો છેકળ દીસા થઈ ગયા પલુ એટલામાં ગરીબ વર્ગના મજૂરો
માથાપર કેડવા લીંબડાના પાંદડાનો ભારો નાંખી ઘેર ઘેર ફરતા
આંધેર આવ્યા આ સમયે અપાડ માસ પુરો થવા આવેલો હોવાથી
મેઘરાજએ હજુ પધરામણી નહોતી કરી તેથી ગરીબો ધણા
દુઃખી થતા અને તેને માટે તે લોકો આ પ્રમાણે કરતા તે આર-
ણમાં આવી ગાવા લાગ્યા.

તું તો વરસીને વેણેરે આવ મેવલીઆ,
તારી પ્રગ્ન જુએ છે વાટ, મેવલીઆ,
તારી ગાયોના ગોવાળ તરસ્યા મરે મેવલીઆ,

x + + x
શેઠે શેઠાણી કાઢી મેલીરે મેવલીઆ.

આ પ્રમાણેની ધામધુમનો લાભ લઈ આપણા મી. રમણીકલાલ
જ્ઞાનામાના પોખાર કરી ગયાં કપટશંકર પાણી રેડવા માટે અને
મેના દાણા લઈ આવ્યા અને આવ્યા એ જાણુ વરણાગીઆની
તપાસ કરવા લાગ્યા પલુ ભાઈ શ્રી મહ્યા નહીં એટલામાં મી.
છખીલદાસ આવી પહોંચ્યો. પરંતુ છખીલદાસને કપટશંકર સાથે
મેત્રી સંબંધ હોવાથી તે ધણીવાર રાતે આવે છે તેથી કાંઈ શક પડ્યો
નહિ. પછી આમ તેમ વાર્તા કર્યા બાદ સૌ પોતાને સ્થાને ગયા અને
નીંદ્રાને આધીન થયા ધન્ય છે આવા મીત્રને ધન્ય છે, તેના કામને !

(૧૭)

પ્રવેશ ૭ મો.

(ચાલુ.)

બે મીત્રો સામસામા ઉભા છે. અને અરસપરસમાં શુપ્તશુપ્ત વાતો કરે છે તેઓ સહેજ કાફવાર આનંદના ઉભરામાં મોટેથી બોલી દેછે તેથી વાતનો કાંઈક સાર સમજવામાં આવ્યો છે એ બે મીત્રોમાં એક તો કપટશંકર અને બીજો તેનો જીમરજીન દોસ્ત જેતુ નામ કામીદાસ કાયલાવાળા સહેજ શ્રીમાન હાથે પછા અષ્ટાવક જેવાજ અંગવાળો છે. તેવા રસીક પ્રીયાના અભિસાધી કપટશંકરની સાથે મેનાબાઈનો પ્રેમ મેળવવાને જવા એક પગે આધાર પૃથ્વીના ગોળાની માફક ઉછળી રહ્યા છે તેને આપણા કપટશંકરે અનુમોદન આપ્યું એટલે કામ ફતેહ થયું. આપણા શ્રીમાન મી. કામીદાસ કાયલાવાળા આજે ઇંદરીયા ગઢ છતી ચુક્યો. હવે ઘરની નારીની પરવા રહી નહીં તે છો ગમે તેમ કરે કારણ કે આકુસ પાયરીની ફરીનો સુંદર મેવો જમવાનો મુકી કોણુ લુખખો મુકો મેવો ખાય.

કામીદાસ કાયલાવાળા—ત્યારે ચોકસ.

કપટશંકર—અરે હા હા ઇંદરીયા હો આજે સાંજે આઠ વાગે હું આવીશ.

કામીદાસ કાયલાવાળો—જરૂર હું તમને ચંકલાપર મલીશ એટલે ઘરના કોઈ જણાશે નહીં.

કપટશંકર—હીક છે દીકરા તારું પણ રાયતું બે ત્રણ દીવસમાં ફરી લાખીશ. હવે આને તે બે બન્દા દીક કાયવાના) તમે દુકાન

આગળ જરૂર આવશે હું રાત્રે ઇશ્વીરદાસ રાત્રીશાળામાં જશે એટલે આવીશ.

કામીદાસ કોયલાવાળો—અહુ સાર સારું અહુ કહી છુટા પડે અને વખતસર કામીદાસ કોયલાવાળો કામ ઉપાસના કરવા સારું જવા નીકળી થોડોક વખત ગયો પણ કાંઈ દેખાયું નહિ ત્યારે પીચારવા લાગ્યો કે કપટશંકર મને હાથતાળી તો નહીં આપી હોય એટલામાંજ કપટશંકર આવ્યો હર્ષના આવેશમાં કોયલાવાળો તો સિંહ ગળનાથી ગળું ઉઠ્યો અને એક વેસ્યાની માથક નાચવા લાગ્યો.

કપટશંકર—કેમ ફતેહ.

કપટશંકર—(થોડા દીવસમાં તારાં બી ફતેહ કરે તોજ ખરો) હા ફતેહ ફતેહ.

કામીદાસ કો—પણ ચાર તમને મોહું થયું એટલે મને ધણીજ અજરામણ થઈ પણ કાંઈ નહીં તમે વચન પ્રમાણે આવ્યા.

કપટશંકર—તારે માટે તો મને બહુજ મહેનત પડી પણ એક ચાર કહેવું પાળવું તેટલાજ પુરતું હાલ તુરત ગમે તેમ કરી આવ્યો છું. પણ કાંઈ નહિ આ ફેરા મોભે ચઢ્યા છે. ગમે તેમ કરી તેણીએ કર્યું છે તારે માટે તો નેત્રનાપાણી જુઓ ભાઈ તે દિવસે ઉલ્લુશંકરને જોઈ ભાઈશ્રી નો મીઠાજ ગયો હતો ને હાલ એ પોતે કેવા નીચ કર્મો કરે છે તે જરા ધ્યાન આપી જોઓ હવે ઉલ્લુશંકરનો આપ એ ગધેડો ઉલ્લુશંકર ખરો કે નહિ.

અહીં મેનાઆઈ મન સાથે ડુલાઈને ફાટી જવા લાગી કે અહા અહા આ મારાપર શી આફત? અહા મારાપર તે કેટલાક મુઆ

મરી શીટયા છે આ બધા મારાપરજ આક્રીન છે આક્રીન જેને તે
વાટેને ઘાટે મારાપર શીદા થઇ જાય છે ત્યારે હવે મારે શું કરવું
શીદાઓ જરા વીચાર કરો પરંતુ એમાં આપણું જાય છે કામ
દીવસ બધા ને આનું ફળ જરૂર મળશે હો ગભરાશો નહિ.

હવે શું સમજ્યા મહેરબાન,
અંગમાં અનંગ રંગરેલે અહો,
આજ મારા અંગમાં અનંગ રંગરેલે,
કામથી ન કાંઈ સુઝતું અરેરે.

બહાવરી બનાવી બંસી છેલે.....અહો.
શુદ્ધ સાન માન અપમાન હું જીવી છું,
ભામિની ભમાવી અલબેલે.....અહો.
હામદામ સામથી ન કામ છે નરાતો,
કંઈકને ખીલાવી ખેલ ખેલે.....અહો.

વાધેલી.

પ્રવેશ ૮ માં.

કોસ્ત કે દુશ્મન આ વાકયાનુસાર આપણે આગળ ફેટલોક
વૃતાંત વાંચી ગયા છતાં હજી સન્મીતના લેખાસમાં હુપાયલા સેતા-
નોનો વૃતાંત હજી લખવો બાકી છે, આ વાર્તા અમુક વ્યક્તિને
ઉદ્દેશીને લખવામાં આવી નથી છતાં ફેટલાક સંયોગો એવા છે.
હજી આ વાર્તા હમારી હપાય છે અને તે બહાર પડ્યા પૂર્વે ફેટ-
લાક વિવ્રસંતોષી માણસો એમ સમજે છે કે આ વાર્તાના
સંબંધમાં અમોને લાગતું વળગતું છે. વાસ્તે અમુક વખતે

તમુક લેખકને લેખ બહાર પડતાની સાથે કાયદાના ફાયદાઓ સોધી કાઢવાની ગડમથકમાં પડ્યા છે. હવે આ લેખક પોતાની ગફલતીથી સામાને સાવચેત થયા સુચવે છે. અને સાથે સાથે કોર્ટના દરવાજે બતાવા સાથે આવવા તૈયાર છે, અને એને લગતી એક મફતીઆ વકીલની સલાહની ગરજ પણ પોતે પુરી કરે છે, હવે કાયદાના આધાર લેનારાએ સીધા નાકની દાંડી સાથે તાપી નદીના કાનારાપર આવેલા કીલ્લામાં હોપપુલપર થઈ એકદમ કીલ્લાના ધાખામાં કુદી પડવું ત્યાંથી સીધા દોડી નજી કોર્ટના ન્યાયાધીશના હાથમાં નીચે મુજબની અરજીના નમુના પ્રમાણે એક અરજી લખી આડ આનાનો સ્ટાંપ મારી સાહેબ જનાબના હાથમાં મુકી દેવી એટલે તેનો બેડો પાર થઈ જશે.

અરજીનો નમુનો.

મહેરબાન સાહેબની જનાબમાં હું અરજદાર

મારી અરજ એ છે જે

રહેનાર

સદરહુ આસામીએ મને હીજુપત કમાડનારી

અને મારી નાકાસી ઉપગ્રવનારી બાબતો

નામની ચોપડીમાં પાના નંબર

માં આક્ષરો કીધા

છે અને તે મને ધણાજ ગંભીર લાગ્યા છે અને તે વાંચવામાં

આવ્યા છે આ ગુનો આપની હકુમતમાં થયેલો હોવાથી ગુનેહગાર

ને એકદમ પકડી મંગાવી છ. પી. કો. ૫૦૦ કલમ મુજબ

તકશીરવાર ઠરાવી ચોગ્ય શિક્ષા કરો એવી હું આપ નામદાર પાસે

દાદ માંગું છું. તારીખ

સહી દા

ઉપર મુજબની અરજી વગર પુછ્યેને વગર મુરતે એકદમ આપી
 દેવી એટલે આ લેખકને તથા આવી ચોપડીઓ છાપનાર છપાવ-
 નરન સાથે સાથે બાર વાગી જશે. અને અરજદારને આક્ષેપના
 બદલામાં ગાંસડેને પોટલે હારતોરા સાથે ત્યાંથી રવાના કરવામાં
 આવશે. સાર્થી કે સત્યાનાસી હવે આપણે આ વાર્તાને આગળ
 લખાવીએ મી. કપટશંકરની તાલમેલ તો ચાલુ હતી એવામાં
 ધુળાતીઆ ગામથી વળી એક આપણા જખીલદાસ છેલાણીના મીત્ર
 આવ્યા. તેઓ સાહેબ પણ શ્રીયુત શેઠજી જખીલદાસને ત્યાંજ ધામા
 લાખી પડ્યા આતો હુત જાયને પક્ષીત તેવો બનાવ
 બનવા લાગ્યો. થોડા દીવસમાંતો આપણા આવેલા નવા ગામમીત્ર
 મી. નટવરલાલ નખખેદીઆએ મીસ મેનાબાઇનો કપડો પોશાક,
 હવે મગનને હવાપાણી અનુકુળ નહી આવવાથી તે પોતાના તન
 પાછો જઈ રહ્યો હતો અહિ મીસ મેનાબાઇને ત્રણ ત્રણ સ્વામીના
 મન રીઝાવવાના હતા ત્યાં વળી અધુરામાં પુરૂ આવતા જતામાં
 મી. અલબેલાલાલ લપસી પડ્યા. હવે મી. નટવરલાલ નખખેદીઆએ
 હળવે હળવે કપટશંકરનું પોગળ પ્રકાશમાં આણુવા માડયું હરી-
 ફોનો રાફડો ફાટીનીકળેલો હોવાથી હવે મી. કપટશંકરની રાવણુ લીલા
 ખતમ થવા આવી. નટવરલાલના કહેવાથી એક દિવસ મી. જખી
 લદાસ છેલાણીનો પાવર ગુલામખાખાની મીલના ભુંગળામાંથી
 એકદમ ભુસકો મારી બહાર નીકળી પડ્યો. અને તરતજ મી.
 કપટશંકર ઉપર બીન કાયદેસરનું વારંટ છુટયું. કપટશંકરના નામ
 પ્રમાણેના ગુણુ હેઠળનો લાભ લઈ અભ્યાસ કરવાના બહાના નીચે
 બોલાવી મંગાવ્યો હવે અહીં કપટશંકરને તથા જખીલદાસને ચક્રમક

ઝરી તે એવી ઝામી કે છાંદગી સુધીના વેવાર સાથે બંધ થઇ.

છખીલદાસ—તે સાથે બેસીને માફેન ઘર ફાડ્યું કે.

કપટશંકર—શું ! શું ! કહો છો ! મને તમારે ખીલકુલ કહેવું નહિ. એમાં મારો દોષ નથી પરંતુ જેનું ઘર કુટ્યું તેનું કરમ કુટ્યું એટલામાં સમજી જવું.

છખીલદાસ—હા દોસ્ત માફે કરમજ કુટ્યું છે. પણ હવેથી મારે ઘેર મહેરબાની કરી આવશો નહિ.

કપટશંકર—બલે મને તે વાતનું સમાર પણ દુઃખ નથી. અહિંથી કપટશંકરને બે આનાની કીમતનું પાણીયું (નાળીએર) મળ્યું.

હવે આપણા બે મીત્રો મળ્યા એક નટવરસાલ નખખોડીઆ અને ખીજા અલખેલાલાલ આમ કેટલાક દીવસ ચાલ્યું એમ તત્કાલ તુન તુનીયું ચુર્યું. તે વળી કોણ આ વળી એક નવીન સુરત સાધુ પુરુષ ઠાપ્રસાદ ઠાસરાવાળા હવે આ ચોટાળો તો ચાલુજ છે બસ ન્યાં જુઓ ત્યાં માન રાણીપાસ પાશ ને પાશ દરેકે દરેકને પાશ ચકલ ચૌક પાશ ગામે ગરાસે પાશ તરા પાશ પાશ ને પાશ સીન ટાન્સદર.

પ્રવેશ નવમો.

(ચાલુ સીન ટાન્સદર.)

આપણો સીન ટાન્સદર થયો તેની સાથે મી. છખીલદાસ છેલા જીનો ઘરનો સીન ટાન્સદર થયો, અને તે આઠ ત્રણ સર્વે નંબર પગના માળ છિપર ધડધુસ જઈને પડ્યો. પડ્યો તે પડ્યો આ ઘરમાં મી. દુલ્લાહાશ ડમડમના માલીકપણના મકાનમાં આપણા મી. છખીલદાસ છેલાણી સહકુટુંબ પરિવાર રહેવા આવ્યા અહિં.

રહેવા આગ્યાને એ માસ વિદ્યાબાદ દુલ્લાદાશ ડમડમ અને
મેનાબાઇની મીઠી નજર એકમેકથી થવા લાગી. પરંતુ બનાવ
એ બંન્થો કે મી. દુલ્લાદાશ ડમડમની ચતુર સ્ત્રીની સમય સુચકતા
હાવાથી તે લોકનું કાંઈ ચાલી શક્યું નહિ મી. દુલ્લાદાસ નો
મનમાં વિચાર કરી અને ગણગણવા લાગ્યો કે અહા શું.

મલકાતી મન મોહની, મલકાવે મુખ ભભાર,
માજેરી માથુકે ભલી દેયે મુખ અપાર.

અહિ મલકાતી મોહિની અને હુશીલીલવની
સીનેમા શીલમનું મી. દુલ્લાદાસના નજર સમક્ષ આવી અને દીન
પ્રતિદીન એ સીનેમા શીલમનું નાટક જોતા તેઓનું ચિત્ત ચક્રમ
બળી ગયું અને હરઘડીએ ખોલવા લાગ્યો.

“મળવા ચહુ હરનીશ તે જોતા દુઃખી તન આ ઠરે.”

“મેના અરે મન મોહિની ઘેસો બનાવ્યો તે ખરે.”

“મુખ તારી પંકજ મહિ ભમરો ફર્યો આ પ્રીતનો.”

“કોમળ મધુરા કંઠમાં શબ્દ સંભળાય ના પ્રીતનો.”

આમ દુલ્લાદાસનો વિરહનાદ ચાલી રહ્યો. ઘરમાં સ્ત્રી પદ્મણી
સરખી સુશીલને ત્યાગી પુરસ્ત્રીમાં લલચાયો આખર ફસાય કાગડાને
હંસનીનો સંબેગ થવાને પ્રસંગ આવ્યો. જંગતનો દુરમન ઇન્દ્રિય
એન્ડ્રા અને તેનો ભોગ આપણા દુલ્લાદાશ ડમડમની સ્ત્રી થઈ હવે
મેનાબાઇને કરાર વળ્યો. મી. દુલ્લાદાસનું સ્ત્રીનું દુઃખ મીસ મેના
માઈ જુલાવવા લાગ્યા. આમાસામી એસી વાતોના તડાકા મારી
તાણીએ હાથોહાથ લેતા આ તમાસો મી. દુલ્લાદાસના શ્રીમતી
સાક્ષી માતા નજરો જોવા લાગી પરંતુ તેણે કોઈ પણ પ્રયત્ન

કીધો નહીં. તેમજ મી. જીવીલદાસ છેલાણીને પણ સુચના આપી નહિ. શું કરવા કરે એના મનને તો એક વહુ ગઈ અને બીજી થઈ. માસ્તર છોકરાને ભણાવવા નીશાળે જાય ત્યાં આપણા દુલ્લાદાસ માસ્તાણી મીસ મેનાને ભણાવે. મીસ મેના છેણીને પોપટ સરખા થઈ હવે તો દુલ્લાદાશના ઉપરથી જન પણ વારી નાખવા લાગી જો કદાપી દુલ્લાદાશનું માથું દુઃખે તો બજારમાંથી મોહન બામ [Mohan Baem] આડોશી પાડોશી પાસે મંગાવવા લાગી તેમજ સાસુજના લુગડ લત્તા ત્યાં છોકરાના લુગડ છોકરીનું માથું ચોળવું વિગેરે વિગેરે કામ આપણી મેનાબાઈએ ઉઠારી લીધું પોતાથી નીચ જતીનો પણ તેને ખ્યાલ નહિ રહ્યો. એનું કારણ શું ? વિચાર કરવા જેવું તો કાંઈ લાઈને લાગ્યું હોય નહિ પરંતુ મારી ફરજ બજાવવાને માટે હું લખુ છું કે કારણ માત્ર પ્રેમ ત્યાં તો કામ પ્રેમ કામને લીધેજ થાય છે. સમજ્યા લાઈ સમજ્યા હા. હા. હા. દુલ્લાલલાઈને મરનાર બાઈથી બે છોકરાને છોકરી હતી. હું આગળ લખવાનું ભુલી ગયેલો હતો માટે માફી ઇચ્છુ છું.

મેનાબાઈએ હળવે હળવે સઘળું કામ કરવા માગ્યું પછી વગર પૈસાની વહુ કોને ચકારી લાગે જેઉ જણા કદાપી એકાંતમાં માળ ઉપર બેઠા હોય ચા પાણી થતા હોય અને એવામાં માસ્તર આવતા હોય તો સુજાત સાસુજનીચેથી જીમ પાડે મેનાજી વહુ રોટલા થયા કે માસ્તર આવ્યા એટલે દુલ્લાદાસ બરાબા હોય તે જાનામાના બિલાડીની ચાલ ચાલી નીચે ઉતરી પડતા હાયરે પ્રેમ. પ્રેમને લીધે તો બિલાડીની ચાલ પણ શીખવી પડે છે. હાય હાયરે પ્રેમ હાય ? પછી પોતાના કામમાં તરત ખેસી જતો જેવા બગલા ભગત નામનો

ભગતજી પણ કેવા ભગતજીપેલી આ પણી અસલ આપદ્મદાના વખતની
ની અને નાણીતી કહેવત જેવાં—

“મુખમે રામ, બગલમે છુરી;

ભગત બયે પણ દાનત છુરી.

બગલા ભગત તો ખરા પણ કેવા. નહીં ત્રણમાં ને નહીં
તેરમાં ને નહીં છપ્પનમાં મેળામાં એ કહેવત અનુસાર બધુંએ
ખરું. હવે આમ ને આમ કેટલા દીવસ ચાલ્યું. પરંતુ ખુદા
અબ્દહ હરીદિના સામે આપણુ બગલાભગતના શા મળ વાત
પ્રકાશમાં આવી હવે શું કરવું. અહીંથી સીત ત્રાન્સફર થયો તે વળી
કેટલો અધુરો મકાન બદલાયું પણ ઝેમી મુગલોના હૃદય બદલાયા
નહી. ચોરી છુપીથી મેળાપ થવા લાગ્યા. વેપાર જેવોને તેવોજ
ચાલુ રહ્યો. પણ જરા લોક લાગની ધારૂની નડવા લાગી. પરંતુ
કાંઈ શીકર નહી. હવે દુલ્લાદાશ ડમડમની જીવ સળવળી ઉઠ્યો ને
ગભરામણમાં પડ્યો હવે શું કરવું. એક દીવસ મેનાનો મેલાપ
થતાં આપણુ દુલ્લાદાશ તો છાતી ફાટ રડવા લાગ્યા ને મેનાને
વિનવવા લાગ્યા મેના મેના તું કાંઈ પણ રીતે મારી થા.

મેના—કાંઈ શીકર નહી તમે આમ શું ગાભરા બની નાઓ
છો. સર્વ સાફ થશે હવેથી.

આપ ગડબડ મેડીએ પધારતો હોરીલાલ.

મંદીરના સામે મકાન છે.

વિગેરે વિગેરેનો રંગ નામ્મો. હવે વળી આમને આમ ચાલ્યું
નય છે તોપણ ગંધા આશકને કબા વળી નહી ને કબ્બું બસ હવે
તો તું મારીજ થા.

મેના—હું તમારીજ થઈશ પ્રસંગ આવવા ઘો.

+ + + +

હવે પ્રસંગ આવ્યો એક દીવસ તેહવારનો સાધી સૌ કેલ દેવ દર્શને જાય તેવી રીતે આપણી મેનાઆઈ પણ દરશન કરવા જવા ઘર બહાર નીકળ્યા તેની સાથે આપણા દુહલાદાશ ડમડમ પણ નીકળ્યા. હવે વખત બપોરે, બારથી બેનો હતો એ અરસામાં આફ્રીકા જવાના સર્વ સાધન તૈયાર કરવા માટે એક જાણીતા સ્ટુડીઆમાં ફોટાઆફ પડાવી ત્યાંથી સીદા રેશન પર પહોંચ્યા તે થઈ કલાસની મુસાફરી માટે ટીકીટ લીધી.

હવે એક બોમ્બેનો પણ સાથે લીવેલો હતો એટલે ત્રણ ટીકીટો લીધી. રેશન પ્લેટ ફોર્મ પર ગયા તે ગાડી આવતા સુધી થોભ્યા છે એટલે આપણે, જરા આજુબાજુ ફરી વળીએ. અરે વાંચક મિત્ર આ વાર્તા તો લખી આપની સાથે મારી પ્રથમ મુલાકાત થાય છે પુનઃ આ વાર્તાના સંબંધમાં આપણે ફરી મળશું કે કેમ તે એક પ્રશ્ન છે. હવે આ બુકની પ્રથમ અંતે છેલ્લામાં છેલ્લી આવૃત્તિ નીકળેલી ગણવાની છે. કદાચીત જો અનીવાર્ય સંકટ નહિ આવે તો તો આ વાર્તાની શીલમ ખીજા હપતામાં ખલાસ થશે તે નહીં તો આટલેથી ખલાસ થયેલી સમજી લેજો દુનીઆમાં ખરાને ને ખોરાને વેર છે. એ કેલવત અનુસાર આ પાપાણની પુતળી : મારી કળી-યુગની દ્રૌપદી છે. હવે વિચાર એજ સમજવાનો કે જ્યારે સતિ દ્રૌપદીને પાંચ પતી હતા ત્યારે આ એક નવિત પંદર પતિવાળી

દ્રૌપદી પણ દર્શન અને વંદન કરવા યોગ્ય છે. કે આવી સંસારને ક્ષાર રૂપ બનાવનાર સુંદરી કરતાં તો સર્પાણી પણ સારી હોય છે કે તે એકજ ડંસથી મનુષ્યના જીવન દીપકનો લય કરે પરંતુ આવી લયંકર ભામિનીઓ તો હૃદયના સર્વ તત્વોને ચુંસી મનુષ્યને મૃત પ્રાય કરે છે. ધીકાર છે આવી કુટિલ કામિનીઓને કે જેણે પોતાના પતીથી વિમુખ થઈ પોતાના અમુલ્ય શીયળનો નાશ કર્યો છે તેને હજારો હજારને કોટાન કોટી વખત ધીકાર છે.

હવે અરાઅર ટાઇમથર સ્ટેશનના પ્લેટફોર્મ પર આગાડી આવી ઉતારોએ ચઢવા ઉતરવાની ગડમથ ફરવા લાગ્યા આપણા આ મુસાફરો પાસે કાંઈ સરસામાન નહોતો એટલે તેઓને કાંઈ પણ જાનની તકલીફ ઉઠાવવી નહિ પડી. તેઓ ખુશીથી નીરાંતે ગાડીમાં ચઢી બેઠા. હવે સૂર્યપુર જેવા મધ્યસ્થ શહેરના રેલવે મથકપર અરાઅર બે વાગ્યાના સુમારે ત્રેનો ઘણી એકત્ર થાય છે; તેનાં આપણા આ મુસાફરો કંઈ દીશામાં અને કયા દેશમાં પ્રયાણ કરી ગયા તે આપણી હાલ જાણ બહાર છે. હવે તેઓ કાંઈ પણ સ્થળે ઉતરશે તો અજાણ. તે આગળના હપતામાં જોઈ લેવાશે. હાલ આટલેથીજ આ શીલમ પુરી થાય છે. અને આ ચાલાક ઉઠાવગીર ટોળીના શા હાલ હવાલ થાય છે તે ત્યાં આમાં બાકી રહેલા પંદરમાં પતિમાંનાં પતિઓના ત્યાં આપણી દ્રૌપદીના દર્શન કરવા બીજા હપતાની વાટ જોતા ના! વાટ જોતાં વર્ષો વિતી જશે પરંતુ જો ઇશ્વર ઇચ્છે હશે તો વહેલાં પણ દર્શન થશે !

(૨૮)

દર્શન ! શાના ! શાના ! કરશો ! ! !

❖ “નૃસિંહ લોજનું રમખાણ” ❖

ને

❖ “મારી નાણુદલનો નાથ” ❖

હપતો પહેલો ખલાસ.

હપાય છે.

અવશ્ય વાંચો.

હપાય છે.

મેસર્સ જે. જે. એન્ડ કું. નું

ગમલે તપ્ત.

આ પુસ્તકમાં સારામાં સારી ગંઝલો રાગ તાલ વીગેરેની સમજ સાથે જાપવામાં આવશે. આજ સુધી કોઈ પણ પુસ્તક જેવું નહિજ હોય સુંદર આર્ટ પેપરના પુદ્ગ સજ્જિત સારા ઉંચા ગ્લેઝ કાગળે છતાં કીમત માત્ર ૭ આના.

વી. પી. દોડ આનો.

પ્રકાશક:—

જેકીશનદાસ ત્રીભોવનદાસ પટેલ

બુકસેલર્સ પબ્લીસર્સ પ્રીમીસ્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.

નાર ઓફિસ સામે—સુરત.

— સાહિત્યના શોખીનોને —

ની નવાઈ !! નવી વધાઈ !! નવો ખજાર !!

મેસર્સ જી. જે. એન્ડ કું.

તરફથી ખજાર પડેલા તથા બીજા પુસ્તકોનું પ્રાધસલીસ.

“ગુજરાતી” ગઝલસાગર (સાહિત્યના સંગાર ૩૫)	૦-૧૦-૦
“ગુજરાતી” ગાયનમાળા	૦-૬-૦
અતિ તોરલના પદ સંગ્રહ	૦-૨-૦
“ગુજરાતી” ગાયનમાળા દ્વિતીય ખણ્ડ (છપાય છે)	૦-૬-૦
” ” તૃતીય ખણ્ડ ”	૦-૬-૦
“ગઝલો તખ્ત” (છપાય છે)	૦-૬-૦
મનરંજન રસીક ગાયન સંગ્રહ	૦-૪-૦
હારમેન્યમ ગાઈડ	૦-૧૨-૦
“ચક્રવર્તી બાપ્પા રાવળ”	૦-૧૪-૦
ખેડુતના કાયદાનો ખુલાસો	૨-૦-૦

સમયાનુકૂળતાએ ખજાર પડેલા પુસ્તકો.

ગુજરાતી લઘુ સંપ્રદાય

૧-૦-૦

ને તમારે હર મારે નિમનિત્ય હો

સંસારિક, ઐતિહાસિક અને ડિટેક્ટીવ વાર્તાઓ, મનહર
સુલલિત કાવ્યો-શ્રાવ્યપૂર્ણ જીવનચરિત્રો ગૃહ-ધર્મ,
વિદ્યા-કળા અને સમાજ, સાહિત્યન લગતા
મહત્વ-પૂર્ણ વિષયો વાંચવા હોય તો

તમારે અતિ સુંદર સ્વરૂપમાં પ્રગટ

સસ્તામાં સસ્તા માસિક પત્ર (૭૨૦)

પુષ્પહાર.

ના આહક શું જોઈએ કાણુ કે ?

સસ્તામાં સસ્તું વાંચન આપવા ઉપરાંત એના
નવા આહકોને (૧) અરૂણા અથવા વારાંગના કે
વીરાંગના ? (૨) પ્રેમ મંદિરનું દ્રશ્ય. (૩) યમ
હૃત અને દેવહૃત. (૪) ગુલરૂઝીના નામે ચાર
બુકો ભેટ મળે છે. એટલું છતાં વાર્ષિક લવાજમ
માત્ર સાધારણ કાગળની કોપીનું ૨-૧૦-૦ તથા ખાસ
ઉંચા કાગળની “રોયલ એડીશન” નું ૩-૨-૦
પોષ્ટેજ સાથે છે. હિંદુસ્તાન બહાર સાત શીલીંગ
ભેટની બુકો સીલકમાં હશે ત્યાં સુધીજ મળશે.
છુટક નકલ માટે સાડા ત્રણ આનાની ટીકીટ ખીડવી.
તુરતજ લખો:—

મેનેજર:—“પુષ્પહાર” બેંગલુરુ—સુરત.

